

Business & Economie

CUPRINS

Sumar	3
Cadrul regulator	6
Industria și construcțiile	6
Agricultura	8
Serviciile	9
Prețurile	10
Piața muncii	10
Bugetul	11
Moneda	12
Sistemul bancar	13
Piețele financiare	14
Comerțul extern	14
Piețele globale	15
Partenerii comerciali	16

AU CONTRIBUIT

Valeriu Prohnițchi
 Alex Oprunenco
 Alexandru Gamanjii
 Ana Popa

EXPERT-GRUP

web: www.expert-grup.org
 email: info@expert-grup.org
 adresa: MD-2068, Republica Moldova
 Chișinău, str. A. Russo, 1, bir. 318
 tel./fax: /37322/ 43-82-80
 tel. /37322/ 43-82-45

Sumar

Cadrul regulator în luna iulie a fost marcat de câteva evoluții-cheie. Publicarea studiului „Costurile de Derulare a Afacerilor 2007” indică progrese în simplificarea procedurilor de înregistrare a companiilor, dar stagnări în autorizarea și licențierea activităților. Guvernul a decis formarea unui grup de lucru pentru monitorizarea fluxurilor de investiții străine „strategice”, dar această decizie controversată mai mult generează întrebări decât oferă răspunsuri. Perseverând în crearea unor asemenea grupuri de lucru, Guvernul întârzie cu reformele realmente importante, în primul rând, cu reforma regulatorie. Din această cauză, Parlamentul a fost nevoit să amâne cu câteva luni intrarea în vigoare a Legii cu privire la principiile de reglementare a activității de întreprinzător. Noua Lege cu privire la combaterea și prevenirea activităților de spălare a banilor și finanțării terorismului, votată de Parlament în iulie, riscă să creeze anumite coliziuni juridice cu prevederile pachetului de legi privind amnistierea fiscală și legalizarea capitalului. O altă evoluție importantă este adoptarea legii cu privire la parcurile industriale, față de care Guvernul are așteptări exagerat de optimiste. Legea menită să asigure o dezvoltare accelerată a localităților și regiunilor acordă un rol marginal autorităților publice locale în constituirea și monitorizarea activității parcurilor.

Datele statistice pentru iulie arată că **industria** și-a revenit aproape integral din recesiunea care a durat 16 luni. Principalele ramuri care au contribuit la ieșirea sectorului din recesiune sunt prelucrarea cărnii, textilele, băuturile răcoritoare, industria hârtiei și poligrafică. O evoluție mai puțin observată până nu demult, dar care se confirmă tot mai pregnant, este creșterea accelerată a industriei aparaturii și instrumentelor de precizie. Pe parcursul ultimilor ani, aceasta a fost destinația unor importante investiții străine, în principal rusești. Creșterea puternică se datorează existenței unor resurse umane bine pregătite și cererii externe constante față de producție. Recesiunea industrială a determinat schimbări structurale importante în sector. Cea mai importantă schimbare este reducerea ponderii care revine fabricării de produse alcoolice în totalul producției industriale, de la 15% în iunie 2006 și la 8% în iunie 2007. Deși criza relațiilor comerciale cu Rusia nu le-a afectat în mod direct, două ramuri importante - fabricarea produselor de tutun și industria mașinilor și echipamentelor - se află în stagnare prelungită. Cu toate că se observă unele tentative timide de reluare a creșterii în industria de băuturi alcoolice, acestea se compară cu situația de la mijlocul anului 2006 când criza industrială deja era în toi. Revenirea ramurii la nivelurile de producție din 2005 este puțin probabilă în viitorii 2-3

ani. În orice caz, aceasta va depinde de posibilitățile producătorilor de a consolida capacitățile de producție, de a explora și a se menține pe noi piețe. Revenirea plenară pe piața rusă este imposibilă, și chiar recuperarea unor mici porțiuni din aceasta va impune re poziționarea brandurilor și va cere costuri enorme pentru publicitatea și comunicare publică. Or, în ultimii 2 ani imaginea vinurilor moldovenești pe piața rusă a fost compromisă în mod aproape iremediabil.

Agricultura este puternic afectată de secetă. Un asemenea impact distrugător al fenomenelor climaterice asupra agriculturii nu a fost înregistrat în istoria recentă a Moldovei. Deși în prima jumătate a anului rata de recesiune a fost de „numai” 5%, este posibilă dublarea sau chiar triplarea acestui indicator până la sfârșitul anului. Pierderile directe suportate de producătorii agricoli se ridică la peste 1 miliard USD, la care ar mai trebui de adăugat și costurile adiționale suportate de ramurile conexe, cum ar fi industriile de prelucrare a cărnii și a laptelui. Cel mai mult din cauza secetei au suferit veniturile populației rurale. Pe lângă faptul că această categorie tradițional are venituri foarte mici, capacitatea sa de cumpărare este erodată și de creșterea semnificativă a prețurilor, inclusiv la produse alimentare care nu pot fi obținute în gospodării casnice. Pentru a-și asigura un nivel minimal de securitate personală și în așteptarea unor prețuri mai mari, țărani ezită să vândă recolta de grâu. Deși autoritățile anunță că securitatea alimentară a țării este în afară oricărui pericol, apelurile de ajutor adresate la începutul lunii august comunității internaționale vorbesc de la sine. În aceste condiții, autoritățile au găsit două instrumente de intervenție. În primul rând, Guvernul a „recomandat” producătorilor să nu majoreze prețurile la grâu, făină și pâine. Al doilea rând, la indicația președintelui a fost constituită o comisie de stat pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare durabilă a agriculturii. Două găselnițe dubioase în situația când sectorul agricol are nevoie de ajutor financiar imediat și consistent.

Sectorul **serviciilor** continuă ascensiunea sa datorită sporirii volumului de remitențe și remunerării muncii. Vânzările cu amănuntul au crescut în prima jumătate de an cu aproape 14%, iar volumul de servicii prestate populației, cu peste 6%. În ambele cazuri se observă totuși o moderare a ritmurilor de creștere, care poate fi explicată de formarea unor anticipări negative ale cetățenilor vizavi de perspectivele economice pe termen scurt și prin dorința acestora de a economisi o parte ceva mai mare din venituri. Pe piața telecomunicațiilor competiția pentru clienți este în toi și este de așteptat ca

concurența între cei 4 operatori în lunile de toamnă să devină și mai acerbă.

După un semestru cu inflație de doar 3,9%, **creșterea prețurilor** în luna iulie a fost mai rapidă decât în lunile precedente ale anului, constituind 1,1%: 1,6% pentru produsele alimentare, 1,1% pentru produsele nealimentare și 0,4% pentru servicii. Din luna august s-a majorat tariful pentru energia electrică pentru consumatorii finali ca urmare a creșterii prețului de livrare a energiei electrice din Ucraina până la 3 cenți SUA pentru 1 kWt/oră și creșterii tarifului la energia electrică generată de CET-urile din Moldova în medie de 1,85 ori. Prețul la energia importată din Ucraina încă urmează să se majoreze până la 3,6 cenți pentru 1 kWt/oră până la sfârșitul anului curent. Astfel, creșterea prețurilor în semestrul II al anului va fi mai rapidă în comparație cu semestrul I, fiind dificilă menținerea ratei inflației sub pragul de 10% urmărit de Guvern și Banca Națională.

În ianuarie-iunie **salariul real** a crescut cu 11%, cea mai puternică creștere fiind atestată în asemenea sectoare ca învățământul, medicina și administrația publică. În mod tradițional, salariile rămân foarte înalte și în continuă creștere în sectorul construcțiilor. O anumită scădere a salariilor se observă în sectorul energetic și sectorul financiar, dar aceste evoluții sunt mai puțin îngrijorătoare, ținând cont de faptul că în aceste sectoare salariile sunt cu mult mai înalte decât media pe economie. În restul sectoarelor veniturile din muncă oscilează la nivelul bugetului minim de consum, iar în agricultură sunt de două ori mai mici. Este evident că creșterile salariale raportate de statistică sunt încă prea puțin convingătoare pentru personalul calificat care emigrează din Moldova la fel de intens ca și acum câțiva ani. Totodată, se conturează și o serie de activități unde salariile devin tot mai competitive, printre acestea numărându-se sectorul financiar, sectorul imobiliar, consultanța de afaceri. Un rol însemnat în această derivă salarială îl au și proiectele și programele finanțate din resurse externe și care angajează personal calificat local.

Planul privind acumulările din **bugetul** de stat pentru ianuarie – iulie 2007 a fost îndeplinit în proporție de 102,3%. Ca urmare, au fost introduse modificări în Legea Bugetului de Stat cu majorarea cheltuielilor pentru agricultură, fondul de susținere a producătorilor agricoli, Ministerul Agriculturii și a Industriei Alimentare. Cheltuielile însă au fost executate în proporție de doar 85,3% față de cele prevăzute. În luna iulie a fost aprobat Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu pe anii 2008-2010 care prevede modificări importante în politica fiscală a statului atât pentru persoanele juridice prin aplicarea

cotei 0 de impozitare pentru impozitul reinvestit, cât și pentru persoanele fizice prin aplicarea grilei duble de impozitare a veniturilor persoanelor fizice începând cu anul 2008. Au fost stabiliți și principalii parametri ai Legii Bugetului de Stat pe anul 2008.

După cum anticipam și în edițiile anterioare, la ședința sa din iulie a.c. Consiliul de Administrare al BNM nu a modificat instrumentele de **politică monetară**. Ultima reducere a ratelor a fost efectuată în aprilie a.c. Dar într-un mediu inflaționist tot mai riscant, băncile comerciale au ezitat să urmeze semnalele BNM și nu au redus dobânzile. Din contra, tendința generală pentru anul curent este cea de scumpire atât a resurselor atrase, cât și a creditelor acordate. Aprecierea leului care se face observată în 2007 servește într-un anumit fel la domolirea presiunilor inflaționiste și la majorarea activelor oficiale de rezervă. Până la sfârșitul anului curent nivelul-țintă de 1 miliard USD va fi probabil atins. În același timp, aprecierea leului pe fundalul creșterii prețurilor erodează puterea de cumpărare a unui segment important al populației care depinde de veniturile din munca prestată peste hotare și reduce nivelul de competitivitate a economiei.

În **sistemul bancar** pe parcursul primului semestru al anului s-au majorat ratele medii de dobândă la depozitele atrase, constituind în iunie 15,49% pentru depozitele în monedă națională și 5,96% pentru cele în monedă străină. Rata medie a dobânzii pentru creditele acordate a crescut mai lent, constituind în luna iunie 18,98%, iar pentru cele în monedă străină 11,01%. Aceste tendințe contravin obiectivelor urmărite de Guvern de reducere a ratelor dobânzilor pentru credite. Totodată, instrumentele sale de intervenție sunt extrem de limitate, dacă în general existente. Pe termen scurt nici BNM nu ar putea să reverseze tendința dată, mai ales că obiectivul său fundamental este controlul inflației. Or, creditele bancare mai accesibile nu ar face decât să alimenteze în plus inflația.

În pofida creșterii inflației, ratele dobânzilor la bonurile de trezorerie continuă să scadă în termeni reali. Pe termen lung aceasta va reduce din atractivitatea unor asemenea instrumente ale **pieței financiare**. În schimb ratele dobânzilor la obligațiunile emise pe termen lung continuă să crească. Aceste tendințe sunt în linii mari rezultatul variației cererii pentru aceste titluri. Băncile par a fi mai interesate de plasarea resurselor în titluri cu maturitatea financiară redusă și sunt mai puțin încrezătoare față de cele pe termen lung. Un al element caracteristic al pieței financiare este cursul valutar. În iunie-iulie tendința de depreciere a dolarului față de leul moldovenesc s-a intensificat. Factorii care au stat de partea aprecierii leului au fost influxurile de valută

străină de la persoanele fizice și investițiile străine mai însemnate. Totodată, Moldova a primit și câteva tranșe de credite externe care au influențat situația pe piața valutară. Anumite semnale care încurajează aprecierea leului vin și din Rusia, principalul partener comercial pentru Moldova, unde rubla s-a apreciat constant și semnificativ pe parcursul anului 2007.

Comerțul extern al Republicii Moldova a fost marcat de câteva trenduri importante în primul semestru al 2007. Pe de o parte, deficitul comercial continuă să crească. Acesta a ajuns la finele lui iunie la 1007,3 mln. USD, o creștere de 45% față de anul trecut. Pe de altă parte, datele arată că Uniunea Europeană a devenit principala destinație de export pentru producătorii moldoveni. Restructurarea „geografică” este însoțită de cea a categoriilor de mărfuri exportate, textilele devenind principala categorie de export în dauna exporturilor agroalimentare. Revitalizarea acestora va necesita eforturi din partea autorităților și companiilor în vederea asigurării calității, certificării produselor exportate și sporirea competitivității acestor produse. Exporturile de vinuri, un produs de bază din această categorie, au aparent perspective mai bune de revenire pe piața rusă. Însă, această revenire nu va soluționa toate problemele existente în sector. Totodată, atât interesele companiilor vinicole moldovenești, cât și cele ale companiilor ruse partenere și consumatorilor ruși ar cere un grad de transparență și previzibilitate mai mare în ceea ce privește acest subiect „sensibil”.

Pe parcursul lunii iulie evoluția prețului **petrolului** de marca Brent a demonstrat tendințe puternice de creștere, situându-se peste nivelul de 75 USD/baril. Această evoluție a fost modelată de creșterea puternică a consumului pe fundalul ofertei stabile. Estimările Agenției Internaționale pentru Energie arată că consumul global al petrolului va crește în anii următori cu ritmuri mai alerte decât se aștepta anterior. Totodată, sporirea viguroasă a prețurilor poate periclita perspectivele economiei globale.

Proгноzele pentru recolta de **grâu** 07/08 sunt în continuare negativ afectate de condiții climaterice nefavorabile, îndeosebi în Europa de Sud-est și Canada. Pe de altă parte, recolta în Kazahstan, China și India atenuază aceste tendințe negative. Totuși, volumul stocurilor globale de grâu rămâne cel mai redus în ultimii 28 de ani.

În iulie cursul **dolarului** față de **euro** s-a caracterizat prin tendințe contradictorii. Prima jumătate a lunii a fost marcată de slăbirea pronunțată a dolarului față de euro. Slăbirea dolarului a fost determinată de tendințele negative din economia americană și optimismul

economic pe continentul european. În a doua jumătate a lunii iulie dolarul a reușit să se fortifice puțin pe fundalul unei turbulențe sporite pe piețele globale. Însă către începutul lunii august pesimismul privind perspectivele economice ale economiei americane (în primul rând situația din sectorul de imobil) iarăși a determinat slăbirea dolarului. Majoritatea experților anticipează că în viitorul apropiat perechea poate să evolueze spre 1,4 USD/EUR.

În **Rusia** în primul semestru economia a crescut cu 7,8% față de aceeași perioadă a 2006. Factorii creșteri sunt cererea de investiții, construcțiile și industria. Cererea de consum rămâne puternică, mai ales pentru importuri.

Economia **ucraineană** își menține ritmul alert de creștere, datorat consumului privat și exporturilor. Creșterea economică robustă a determinat și revizuirea prognozelor de creștere economică. Perspectivele de creștere a economiei ucrainene vor depinde în viitor de câțiva factori: conjunctura pe piața metalelor și produselor chimice, evoluția prețurilor pentru gazul natural important, evoluții politice, etc.

În **Uniunea Europeană** perspectivele economice rămân bune, susținute de cererea de consum și investiții. Aprecierea monedei unice a avut deocamdată un impact marginal asupra exporturilor, excedentul comercial al zonei euro a constituit 1,7 miliarde de euro în mai 2007. Confidența înaltă a consumatorilor și producătorilor se translează în creșterea comerțului industrial, reducerea șomajului și consumul privat puternic. Optimismul economic va persista și în viitorul apropiat.

În **România** economia este în continuă ascensiune, susținută de dinamica pozitivă în industrie, în afară de cea prelucrătoare, comerțul en detail și servicii. Totodată, așteptările managerilor privind evoluțiile din perioadă iulie-septembrie sunt pozitive pentru toate sectoarele majore ale economiei. Creșterea economică puternică, împreună cu aderarea României la Uniunea Europeană, atrag o atenție sporită a fondurilor regionale de investiții, oferta de capital din partea acestora crescând exponențial în 2006.

Cadrul regulator

În seria de evenimente importante în domeniul regulator, trebuie menționată mai întâi prezentarea studiului cu privire la Costurile Derulării Afacerilor. Studiul arată că cheltuielile de timp și bani pentru lansarea unei afaceri au continuat să scadă în 2007, dar probleme serioase mai rămân la obținerea autorizațiilor. O problemă foarte importantă este numărul mare de controale, efectuate inclusiv și de organe competențele cărora sunt discutabile. În particular, este vorba de poliție, identificată de studiul menționat ca fiind controlorul cel mai omniprezent.

În context, să menționăm că la 18 iulie Guvernul a decis crearea unui grup de lucru pentru monitorizarea fluxurilor de investiții străine strategice și a tranzacțiilor conexe acestora. O decizie dubioasă, credem noi. În primul rând, nu este clar ce ar însemna „monitorizare” a investițiilor și cum va avea loc „monitorizarea investițiilor străine strategice directe orientate spre regiunile țării”. În al doilea rând, nu este clar cum și de ce grupul de lucru ar trebui să analizeze „influența investițiilor străine strategice directe asupra indicatorilor macroeconomici”. Însă cel mai curios aspect este desigur faptul că grupul „va coordona cu autoritățile publice centrale și locale procesele investiționale”. Această decizie este una extrem de îndoielnică din punct de vedere a liberalizării cadrului de afaceri și creării unor condiții normale pentru atragerea investitorilor străini. Mai ales că noțiunea de „investiții strategice” nu este reglementată în nici un act legislativ sau normativ.

În iulie Parlamentul a votat noua lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Cea mai importantă prevedere a noii legi este obligația care revine entităților raportoare (instituțiilor financiare, unităților de schimb valutar, participanților profesioniști la piața valorilor mobiliare, companiilor de asigurare, cazinourilor și localurilor de agrement înzestrate cu aparate de joc, avocaților, notarilor etc.) de a raporta toate tranzacțiile suspecte. Sunt calificate ca suspecte tranzacțiile unitare care depășesc suma de 500 mii lei și cele multiple realizate în decurs de 30 zile și care depășesc pragul specificat. Analiza legii indică că sunt posibile anumite probleme de coliziune juridică care ar putea să apară în cazul când entitățile raportoare vor pune în aplicare procedurile față de persoanele care legalizează capitalul.

O altă lege adoptată în luna iulie a fost cea cu privire la parcurile industriale, o lege față de care Guvernul se pare că manifestă entuziasm exagerat.

Promovând această lege, Guvernul a declarat că urmărește dezvoltarea regională și reducerea discrepanțelor dintre municipiul Chișinău și celelalte teritorii. În același timp, rolul care revine autorităților publice locale în procesul de constituire și monitorizare a activității parcurilor pare a fi unul marginal, deși anume colectivitățile locale și regionale sunt invocate în calitate de principali beneficiari ai efectelor pozitive așteptate de la parcurile industriale.

Parlamentul a mai votat și în favoarea modificării Legii cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător¹. Esența modificărilor constă în prelungirea termenului de implementare a reformei regulatorii de la 11 august la 30 noiembrie 2007. Extinderea termenului a fost argumentată de Parlament prin faptul că încă nu a fost finalizat procesul de transpunere a principiilor Legii în legislația națională și înlăturarea conflictelor și confuziilor juridice. Se pare însă că cauza reală a tergiversării constă în opoziția puternică manifestată de unele instituții guvernamentale și ministere vizavi de modificarea unor legi. Rezultatul acestor presiuni a fost faptul că Guvernul a propus Parlamentului la 20 iunie, cu întârziere de o lună, un proiect de lege pentru implementarea principiilor de bază a activității de întreprinzător, proiect pe care Parlamentul l-a respins. Una din cauzele respingerii este că multe propuneri de amendare legislativă diferă esențial de versiunile de compromis discutate și agreeate cu reprezentanții mediului de afaceri în debaterile publice. Să menționăm, de asemenea, că în procesul de reformă regulatorie Guvernul a încălcat în repetate rânduri graficul de prezentare a notelor informative și proiectelor legislative. Anume aceasta a subminat, în ultimă instanță, implementarea rapidă a unei reforme de la care sectorul privat are așteptări foarte mari. Într-o țară normală, asemenea eșecuri servesc ca motive plauzibile pentru ca Parlamentul să penalizeze prestața proastă a Guvernului.

Industria și construcțiile

Luna iulie a marcat încheierea unei perioade de recesiune a sectorului industrial cauzată de instituirea de către Federația Rusă a barierelor la importul produselor alcoolice. Recesiunea din ramurile afectate de barierele comerciale este deja compensată de avansarea puternică a altor ramuri industriale. În prima jumătate de an volumul total al producției industriale a fost de 11,8 miliarde lei, practic egal, în termen reali, cu nivelul înregistrat în ianuarie-iunie 2006 (Fig.1).

¹ Legea nr.235-XVI din 20 iulie 2006.

Figura 1 Creșterea producției industriale, cumulativ de la începutul anului, %

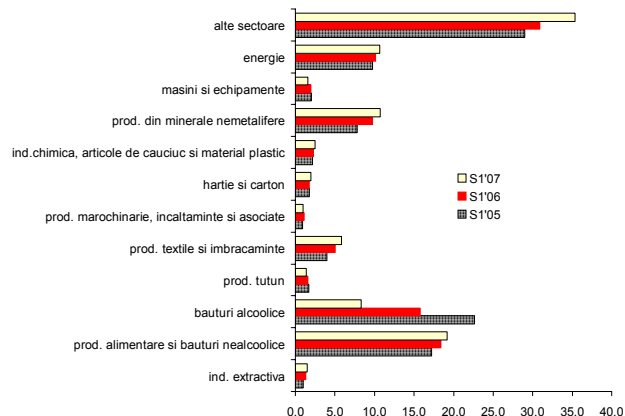
Surse: BNS

Una din ramurile care au adus cele mai esențiale contribuții la ieșirea sectorului industrial din recesiune este prelucrarea cărnii (+22% comparativ cu prima jumătate a anului 2006). Dinamica dată a fost determinată de deschiderea unor „ferestre” de export pe piața rusă și ucraineană și de creșterea consumului pe piața internă. Totodată, există anumite dubii asupra perspectivelor pe termen scurt ale ramurii date. Aceasta are conexiuni puternice în amonte cu sectorul agricol unde în 2007 se pare că va fi înregistrată o scădere dramatică a producției, inclusiv în sectorul zootehnic. Producția de textile a crescut cu 10%, favorizată de contractele pe termen lung ale companiilor locale cu parteneri din țări europene și deschiderea recentă a unor noi capacități de producție de capacitate mică și medie. Temperaturile neobișnuit de înalte din vara anului curent au determinat o cerere puternică pentru băuturi răcoritoare, producția crescând cu 38%. În ramura de fabricare a hârtiei și cartonului producția a crescut cu 20%, iar în industria poligrafică cu 5%, ambele influențate, alături de alți factori, de comenzile voluminoase pentru publicitate electorală. Fabricarea produselor din minerale nemetalifere (sticlă, țiglă, ciment) a crescut cu 16%, iar a produselor finite din metal cu 27%. În ambele cazuri se observă o reducere a ritmurilor de expansiune care corelează, în linii mari, cu moderarea creșterii din sectorul construcțiilor. Se face remarcată și avansarea cu adevărat spectaculoasă în ramura aparaturii și instrumentelor de precizie, unde producția reală a crescut de două ori în prima jumătate a acestui an. Aceasta dinamică fulminantă este explicată de plasarea în sector a unor investiții străine (în principal, capitalul rusesc) și cererea

externă în creștere pentru producția ramurii date (defectoscoape și alt aparat de control nedistructiv, aparate de diagnosticare în telecomunicații, tehnologii cu destinație militară etc.).

Ramurile descrise mai sus vor asigura în următoarele luni creșterea sectorului industrial în ansamblu. Totuși, este evident că recenta recesiune industrială nu putea să treacă fără urmări. Recuperarea nivelului agregat de producție a fost însoțită de modificări structurale esențiale în sectorul industrial (Fig.2). Cea mai importantă schimbare este reducerea ponderii care revine fabricării de produse alcoolice în totalul producției industriale, de la 23% în prima jumătate a anului 2005, la 15% în 2006 și la 8% în 2007. Dincolo de impactul barierelor comerciale externe, se face remarcată și scăderea semnificativă a rolului construcției de mașini și echipamente și fabricării produselor de tutun. În ambele ramuri predomină întreprinderi controlate de stat, incapabile pentru moment să se adapteze la funcționarea eficientă în condițiile unei economii deschise.

Figura 2 Modificări structurale în industrie, % din total

Note: S – jumătate de an

Surse: BNS

Aceste tendințe vor persista în 2007. Va spori importanța industriei alimentare, textilelor, materialelor de construcție și altor ramuri mai mici. Pe termen lung este posibilă o creștere moderată și a industriei băuturilor alcoolice. Aceasta va fi posibil prin consolidarea capacităților productive în ramura vinicolă în paralel cu ocuparea nișelor pe noi piețe de desfacere. Exploatarea eficientă a pieței românești demonstrează existența potențialului. Cât privește piața rusă, pe termen lung este posibilă recuperarea unor mici segmente de piață, dar numai printr-o re poziționare calitativă a produsului și cu costuri sporite de publicitate și comunicare publică.

Agricultura

Puternic afectată de secetă, agricultura a suportat pierderi colosale în luna iulie. Pierderile totale constituie 1 mlrd. USD², inclusiv 1 mlrd. lei – la culturile cerealiere și leguminoase de prima grupă, 1,7 mlrd. lei – la producția de carne, 1,4 mlrd. lei – la producția de lapte³. Alte efecte ale secetei (cum ar fi, impactul asupra industriei alimentare) încă nu au fost luate în calcul, dar și acestea vor fi foarte mari.

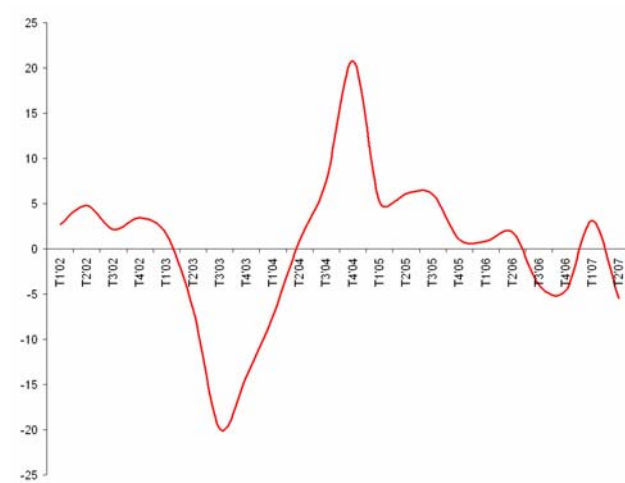
Calamitățile au afectat mult și viile tinere, plantațiile pomicole și culturile de toamnă. Totodată, posibilitățile de irigare au fost puternic perturbate din cauza degradării regimului hidrologic din bazinele acvatice din țară. Ca urmare a alocării de către Guvern a 5 mil. lei suplimentar la suma inițială de 7 mil. lei prevăzută pentru irigare, s-a reușit irigarea a circa 50 mii ha. Pentru subvenționarea energiei electrice necesare irigării repetate a terenurilor, Guvernul a promis că vor fi alocate suplimentar încă 10 mil. lei. Evident, necesitățile reale de irigare sunt cu mult mai mari. Conform unor estimări, pentru diminuarea riscurilor de secetă, agricultura ar avea nevoie cam de circa 119 mii ha de terenuri irigate, suprafață pe care Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare dorește să o atingă către 2015. În acest scop va fi necesar de alocat circa 900 mil. lei. Nu e clar în ce măsură puterea financiară a agricultorilor le va permite încheierea contractelor de irigare și cum vor fi rezolvate problemele tehnice care vor apărea din cauza dispersării și fragmentării loturilor de teren agricol.

Statistica oficială a estimat volumul producției agricole realizate în perioada ianuarie-iunie la circa 3127 mil. lei, constituind în prețuri comparabile 94,6% față de ianuarie-iunie 2006 (Fig.3).⁴ Evident, în condițiile unei secete de proporții, aceste date nu surprind încă situația reală care a început să se profileze tot mai clar începând cu luna iulie 2007. Datele finale anuale vor fi, după toate aparențele, cu mult mai proaste. Astfel, recolta de cereale și leguminoase de prima grupă a constituit circa 620 mii tone, fiind mai mică decât volumul preconizat cu 48%, iar recolta de grâu constituie circa 430 mii tone, adică cu 40% mai mică decât prognoza. La calcularea ratei de creștere în prima jumătate de an nu s-a ținut cont de aceste cifre. Chiar dacă alte culturi au suferit mai puțin, totuși nu într-o măsură

care să compenseze pierderile de cereale și leguminoase.

Consecințele secetei au lovit și în veniturile populației, cel mai mult suferind populația rurală. Pe de o parte veniturile lor reale au scăzut substanțial, pe de altă parte a fost înregistrată o creștere cu 9-10% a prețurilor la produsele lactate, cu până la 30% - la produsele de panificație etc. Autoritățile au afirmat că securitatea alimentară a țării este „stabilă” și nu există motive pentru o criză în domeniul aprovizionării țării cu grâu și făină, cu toate acestea apelul făcut către comunitatea internațională denotă că situația nu este defel atât de „stabilă”. Deloc întâmplător, la tenderele anterioare pentru achiziția de cereale în rezerva de stat, ofertele gospodăriilor țărănești au fost aproape inexistente.

Figura 3 Creșterea producției agricole, cumulativ de la începutul anului, %

Note: T1 – trimestrul unu, T2 –trimestrul doi etc.

Surse: BNS

Pentru evitarea speculației prețurilor la grâu, făină, pâine și produsele de panificație și completarea stocurilor disponibile de grâu alimentar, făină, orz, furaje pe piața internă, importurile acestora au fost eliberate de taxa vamală și TVA. Totodată autoritățile au declarat că pe piața mondială prețurile la grâu s-au stabilizat, ba chiar s-au redus, afirmație care nu corespunde realității: în Europa, de la începutul anului prețurile la grâu au crescut cu 35%, iar în SUA – cu 30%. Cât privește declarația că prețurile la pâine vor rămâne neschimbate, realitatea ne arată că în regiunile țării prețurile deja au crescut cu până la 30%. Excepția este municipiul Chișinău unde Guvernul controlează S.A. „Franzeluța”. Este util de reamintit aici că în 2003, când această societate pe

² Conform datelor prezentate la ședința Guvernului din 31 iulie 2007.

³ Conform estimărilor Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.

⁴ Informație succintă privind situația social-economică a Republicii Moldova în ianuarie-iunie 2007, BNS

acțiuni a fost obligată să mențină neschimbat prețul la pâine, compania a încheiat anul cu pierderi de 40 de milioane lei. Situație dată se poate repeta și în acest an, dacă nu vor fi acordate subsidii companiei. Noutatea aparent optimistă este că producătorii de cereale vor fi încurajați să vândă surplusurile pentru completarea rezervei de stat, prin oferirea până la 3,2 lei pentru un kilogram de grâu alimentară. Însă tenderele efectuate până în prezent demonstrează că acest nivel de preț nu mai este atractiv pentru producători. Totodată autoritățile sunt dispuse să subvenționeze procurarea fertilizanților și produselor de uz fitosanitar cu încă 29 mil. lei, suplimentar la suma preconizată de 45 mil. lei.

Șeful statului a lansat pe 30 iulie propunerea privind elaborarea unei strategii de dezvoltare durabilă a sectorului agrar. Pentru aceasta a fost deja instituită o comisie specială de stat. Este greu de crezut că anume elaborarea acestei strategii este acțiunea prioritară pe termen scurt pentru salvarea sectorului agricol. Dezvoltarea agriculturii deja figurează ca prioritate într-o serie de documente strategice: Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar pentru perioada anilor 2006-2015, Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, Programul Național „Satul Moldovenesc”, varianta preliminară a Planului Național de Dezvoltare etc. Fără o acoperire financiară, majoritatea strategiilor și programelor nominalizate au mai mult un caracter declarativ. Situația acum fiind și mai complicată, există șanse reale ca noua strategie să completeze biblioteca de strategii, fără un impact real asupra situației din economie.

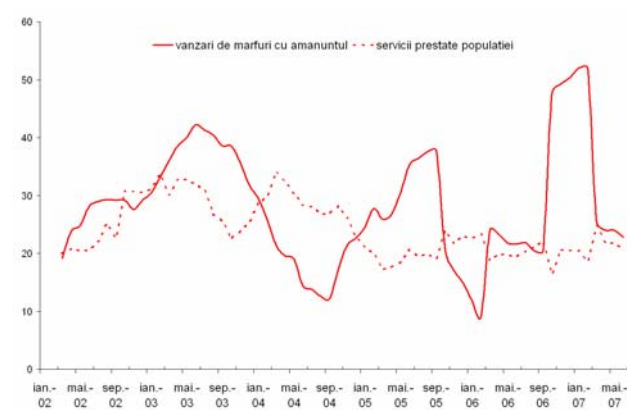
Serviciile

Sectorul serviciilor continuă ascensiunea sa datorită sporirii volumului de remitențe și a remunerării muncii. În ianuarie-iunie 2007 față de perioada respectivă a anului 2006, vânzările de mărfuri cu amănuntul au crescut cu 15,4% în unitățile private și cu 13,6% - în unitățile mixte cu participare străină, pe când în cele mixte cu proprietate publică și privată – reducerea în termeni reali a fost de 9,3%.

Volumul serviciilor cu plată prestate populației a sporit în termeni reali cu 6,1%. În speță, circa 40% din servicii au fost prestate de instituțiile cu proprietate publică – cu 3,7% mai mult decât în ianuarie-iunie 2006, 33,4% - de cele cu proprietate privată (cu 16,4% mai mult față de aceeași perioadă a anului trecut), iar 26,6% - de cele cu proprietate mixtă (în special cea cu participare străină s-a diminuat în termeni reali cu 3,2%).

Cu alte cuvinte, constatăm ritmuri înalte de creștere a vânzărilor cu amănuntul și a serviciilor, dar cu regret consumul este finanțat mai mult din exterior, nu din venituri generate de sectorul real. Totodată, se observă o anumită încetinire a creșterii vânzărilor, tendință care contravine paternurilor sezoniere specifice Moldovei (Fig.4). Aceasta este cauzat de faptul că anticipările economice pe termen scurt ale populației se înrăutățesc și o parte mai mare din veniturile curente sunt economisite.

Figura 4 Creșterea volumului serviciilor prestate populației și vânzărilor cu amănuntul, cumulativ de la începutul anului, %

Surse: BNS

În pofida înrăutățiri dispoziției economice a publicului, serviciile de telecomunicații continuă să se dezvolte cu ritmuri spectaculoase. La 4 iulie compania „Orange” a anunțat depășirea pragului de un milion de abonați. Aceasta s-a datorat și rebrandingului, care a permis în perioada 25 aprilie-4 iulie 2007 înregistrarea a 74400 de clienți noi. Evoluții impresionante au înregistrat și alți operatori de pe această piață, iar serviciile devin financiar mai accesibile și mai diverse. Rezervele noi de dezvoltare s-a dezvoltat pe fundalul intensificării concurenței în sector. Concurența se va înăspri și mai mult toamna, când se așteaptă investiții foarte mari din partea companiei Eventis-Mobile.

Luna iulie a fost marcată de conflictul Administrației de Stat a Aviației Civile cu câțiva transportatori aerieni de mărfuri. La 21 iulie Curtea de Apel a anulat ordinul ASAC cu privire la interzicerea exploatării aparatelor de zbor în Afganistan și Irak. Însă, rămâne valabil alt ordin al ASAC – cel cu privire la retragerea certificatelor de exploatare a transportatorilor aerieni. Dacă această decizie nu va fi revăzută în viitorul apropiat, companiile păgubase se vor adresa din nou la Curtea de Apel. Problema majoră este că

aparatele de zbor la moment n-au dreptul să decoleze, staționând pe aeroporturile diferitelor țări și achitând tarife esențiale. Dacă ASAC nu va acorda certificatele de exploatare, staționarea nu va mai fi posibilă, unica soluție rămânând transferul aeronavelor la balanța companiilor din alte state. Pe de altă parte, ASAC a remis Comisiei Europene la 17 iulie planul de acțiuni corective, pentru care va fi adoptată o decizie corespunzătoare abia în luna noiembrie – termen până la care ASAC nu-și va abroga ordinul de retragere a certificatelor de exploatare a aeronavelor, cu atât mai mult că UE nu e interesată de deciziile particulare ale instanțelor de judecată aferente subiectelor de drept național.

Prețurile

După un semestru cu inflație cumulativă relativ joasă – 3,9%, în luna iulie prețurile au crescut mai rapid decât în oricare din lunile precedente ale anului curent. Conform datelor Biroului Național de Statistică, prețurile medii de consum au crescut cu 1,1%. Totodată, inflația cumulativă pentru ultimul an s-a ridicat la 12% față de 10% în iunie. Cel mai mult s-au majorat prețurile la produse alimentare - cu 1,6% și anume la făina de grâu și paste de făinoase, care au condus la scumpirea pâinii cu 4,7% față de luna precedentă. Cel mai mult au crescut prețurile la ouă dietetice – cu 32,2%. Prețul la legume și fructe în medie a scăzut cu 3,8% și 2,7% respectiv.

Tabelul 1. Ratele lunare ale inflației, %

	Apr 2007	Mai 2007	Iunie 2007	Iulie 2007
Indicele prețurilor consumatorilor	1,0	0,9	0,0	1,1
Produse alimentare	2,0	1,6	-1,3	1,6
Produse nealimentare	0,5	0,6	0,7	1,1
Servicii	0,2	0,4	0,2	0,4
Indicele prețurilor producătorilor industriali	0,2	0,8	0,0	

Surse: BNS

Cele mai semnificative majorări de prețuri s-au înregistrat la mărfurile nealimentare în special cele pentru combustibil (+3,4%) care au influențat negativ și prețurile la transportul de pasageri. În particular, prețul la transportul de pasageri pe calea ferată interstată a crescut cu 3,2%.

Menținerea ratei inflației la un nivel scăzut în semestrul I al anului a fost posibilă datorită operațiunilor de sterilizare a excesului de lichiditate efectuate de către BNM. De asemenea, în scopul reducerii ratei lunare a inflației rata de bază a BNM

aplicată la refinanțarea băncilor prin operațiuni REPO s-a menținut la nivelul de 13,5% pe parcursul trimestrului II al anului 2007.

O rată a inflației mai înaltă se așteaptă în a doua jumătate a anului, ca urmare a condițiilor climatice nefavorabile. Un alt risc ce va influența creșterea prețurilor în semestrul II al anului este majorarea prețului la resursele energetice. Prețul de livrare a energiei electrice din Ucraina către Moldova s-a majorat de la 2,6 până la 3 cenți SUA pentru 1 kWt/oră, fiind planificată o majorare treptată de 0,1 cenți lunar pentru 1 kWt/oră până la finele anului 2007. Tarifele la energia electrică generată de CET din Moldova, s-au majorat în medie de 1,85 ori. Deja au intrat în vigoare noile tarife la energia electrică pentru consumatorii finali, valabile până la 31 decembrie 2007. Potrivit deciziei Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică privind stabilirea noilor tarife de energie electrică din 31 iunie 2007, tariful la energia electrică pentru consumatorii finali ai RED Chișinău, RED Centru și RED Sud s-a majorat cu 23,1% - de la 0,78 lei până la 0,96 lei pentru 1 kWt/oră. Tariful pentru consumatorii finali ai RED Nord și Nord-Vest s-a majorat 44,3% - de la 0,7 lei până la 1,01 lei pentru 1 kWt/oră.

Deși Guvernul prognozează o rată a inflației de până la 10% pentru anul 2007, prognozele FMI sunt ceva mai pesimiste – de 10,5%. Ritmul de creștere a prețurilor cu care a început semestrul II și riscurile identificate mai sus - seceta și majorarea prețului la resursele energetice - vor complica menținerea inflației anuale sub 10%. La moment Guvernul încearcă să asigure controlul prețurilor inclusiv prin instrumente administrative, efectul cărora în cazul cel mai bun va fi nul. În particular, Guvernul a amenințat cu sancționarea producătorilor care în mod „neîndreptățit” vor majora prețurile la grâu, făină și produse de panificație.

Piața muncii

În ianuarie-iunie 2007 salariul real a crescut cu 11%, nivelul atins în iunie fiind de 2221 de lei (182 USD). În sectorul real salariul mediu a fost de 2236 lei, iar în sfera bugetară – 2192 lei, reprezentând o creștere cu 0,45% și, respectiv – 28,79% mai mult decât în luna mai.

Cele mai semnificative majorări ale salariilor (nominale) comparativ cu luna mai au fost în învățământ – 47%, în medicină – 16% și în administrația publică – 8% (în urma majorărilor salariale, operate de Guvern în sfera bugetară). În piscicultură salariile au crescut cu 23% datorită

sporirii veniturilor de pe urma realizării produselor piscicole. În sectorul hotelurilor și restaurantelor salariile au crescut cu 7,7%. În industria băuturilor remunerarea muncii a crescut cu 7,5% datorită creșterii numărului de clienți și a prețurilor în perioada estivală. Deloc surprinzător, salariile au crescut și în sectorul construcțiilor (+4,5%) datorită continuării boom-ului din acest sector.

Totodată, unele sectoare s-au remarcat prin salarii nominale mai reduse față de luna mai: în sectorul energie electrică, termică, gaze și apă – cu 5,1%, iar în cel al activităților financiare – cu 5,4%. În primul caz explicația ar fi că veniturile sectorului energetic descresc în perioada de vară. Cât privește activitățile financiare, remunerarea în sector probabil că a depășit nivelul de „toleranță”, existând rezerve pentru aceste reduceri. Cu regret, agricultura rămâne sectorul cu cel mai mic salariu – 1023 lei, adică practic de 2 ori mai puțin decât bugetul minim de consum.

Analiza remunerării muncii angajaților în ianuarie-iunie 2007 ne permite să concluzionăm că dacă luăm în calcul aceste majorări, cuantumul salariului mediu în sectorul real și în sfera bugetară oscilează în jurul mărimii bugetului minim de consum, adică suma minimă de bani necesară pentru asigurarea celor mai elementare necesități ale salariaților. Însă chiar și acest minim ar putea fi erodat din cauza sporirii prețurilor: în iulie produsele lactate s-au scumpit cu 9%, pâinea – cu până la 30%, ouăle – cu 30-37%, iar începând cu 1 august (în urma deciziei ANRE), și energia electrică s-a scumpit cu circa 20%. Să nu uităm că acesta este doar primul val de scumpiri, căci altele ar putea urma dacă secetă va dovedi că are efecte de durată și va afecta culturile de toamnă.

În situația creată, pe piața muncii se manifestă un deficit acut de forță de muncă calificată. Cu regret, Guvernul nu pare a fi realmente îngrijorat de acest deficit, cu toate că semnalele venite din industrie, construcții și energetică sunt destul de alarmante. Pe fundalul emigrației intense a forței de muncă, politicile autorităților de îmbunătățire a calității educației și instruirii tinerilor specialiști, cât și cele de majorare a salarizării nu se materializează în rezultate concrete. În lipsa forței de muncă calificate, nu ne putem aștepta la fluxuri serioase de investiții străine. Pe de altă parte, cresc și exigențele candidaților care pretind la posturi vacante: salarii cât mai mari (tot mai des se vehiculează cifra de minim 500 USD lunar), program de muncă flexibil etc. În cazul imposibilității companiilor de a face față acestor solicitări, candidații, de cele mai multe ori refuză să

se angajeze. Una din cauzele acestei tendințe este și vecinătatea cu UE. Cunoscând salariile de acolo, mai mulți ar prefera să emigreze (atât legal, cât și ilegal) decât să muncească pentru un salariu mizer.

De aceea, companiile care dispun de angajați calificați încearcă să-i mențină cu orice preț. În iulie, operatorii de pe piața turistică au constatat sporirea cererilor din partea întreprinderilor pentru organizarea odihnei corporative. Prin aceasta, angajații sunt motivați să lucreze mai eficient, ceea ce conduce la creșterea productivității muncii. Totodată, odihnele bine organizate au și un efect de fidelizare a angajaților. Evident, asemenea luxuri își pot permite numai companiile mari. Majoritatea companiilor, care aparțin businessului mic și mijlociu, având o putere financiară neînsemnată, continuă să se confrunte cu riscul pierderii angajaților.

Bugetul

Planul privind acumulările la bugetul de stat pentru ianuarie-iulie 2007 a fost îndeplinit în proporție de 102,3%, ținând cont de Legea nr. 132 din 14.06.2007 privind modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2007, fiind acumulate suplimentar 142 mil. lei. Totodată, în luna iulie au fost primite granturi pentru susținerea bugetului de stat în sumă de 38,2 mil. lei⁵.

Tabelul 2. Indicatori de dinamică a bugetului public național

	Planificat L1-L6/07	Executat L1-L6/07	Executat L1-L6/06
Venituri globale, milioane MDL	9190,6	9906,8	7695,7
Inclusiv, venituri din TVA, milioane MDL	3186,3	3324,5	2492,3
Inclusiv, impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător	633,4	843,7	572,2
Cheltuieli globale, milioane MDL	11924	9954,8	7764,9

Surse: BNS

În iulie au fost efectuate modificări în Legea bugetului de stat⁶, fiind aprobate venituri în sumă de 13,06 miliarde lei și cheltuieli în sumă de 13,13 miliarde. Ca urmare a condițiilor climatice nefavorabile pentru agricultură au fost majorate cheltuielile la următoare poziții: agricultură, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor, Ministerul Agriculturii

⁵ <http://economie.moldova.org/stiri/rom/64169/>

⁶ Legea pentru modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2007 nr.348-XVI din 23 noiembrie 2006.

și Industriei Alimentare, Fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli.

Analiza executării bugetului public național în primul semestru al anului 2007 arată că veniturile au constituit 9906,8 mil. MDL, bugetul fiind îndeplinit în proporție de 107,8 %.

Cheltuielile au constituit 9954,8 mil. MDL – doar 83,5% față de prevăzut, datorită nealocării resurselor conform categoriei de cheltuieli destinate. În învățământ cheltuielile executate au constituit cu 680,4 mil. (25,6%) lei mai puțin decât cele planificate. Mai puțin de 75% din resursele planificate au fost alocate și pentru activitatea externă, justiție, știință și inovare, cultură, artă, sport și activitățile pentru tineret, protecția mediului înconjurător și hidrometeorologia. Cu toate acestea, în comparație cu lunile precedente ale anului curent, cheltuielile executate se apropie de cele planificate.

Prin Hotărârea Guvernului nr.756 din 2 iulie 2007 a fost aprobat Cadrul de cheltuieli pe termen mediu pe anii 2008-2010 (CCTM), care prevede majorarea veniturilor bugetului public național până la 26,8 mld. lei către anul 2010 și o creștere reală a cheltuielilor bugetului public național cu 2% anual.

Modificări importante se vor produce în politica fiscală. Impozitul pe profitul reinvestit va fi stabilit la 0%, iar beneficiul repartizat între acționari sau asociați în formă de dividende va fi impozitat la cota 15%. Se va trece la grila dublă de impozitare a veniturilor persoanelor fizice: 7% pentru venitul de până la 25200 lei și 18% pentru veniturile ce depășesc această sumă cu creșterea treptată a scutirii anuale personale. Deși în acest mod sunt afectate persoanele cu venituri medii între 200 și 400 USD, în urma modificării date în prezent beneficiază persoanele din toate categoriile de venituri. Contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii se vor reduce la 28% în 2010, însă cu creșterea cotei ce revine salariatului până la 8% și reducerea cotei angajatorului până la 20%. Prima de asigurare obligatorie de asistență medicală va continua să se distribuie egal între angajator și angajat, dar cu majorarea până la 7% în 2009. Ca urmare a tuturor acestor modificări, salariații nu vor beneficia esențial în urma schimbării modului de impozitare a veniturilor persoanelor fizice și vor deveni chiar mai motivați ca angajatorii să nu declare salariul real în întregime.

Ca urmare, bugetele asigurărilor sociale de stat și a asigurărilor obligatorii de asistență medicală vor beneficia cel mai mult, atât la venituri cât și la cheltuieli. În același timp, veniturile bugetelor

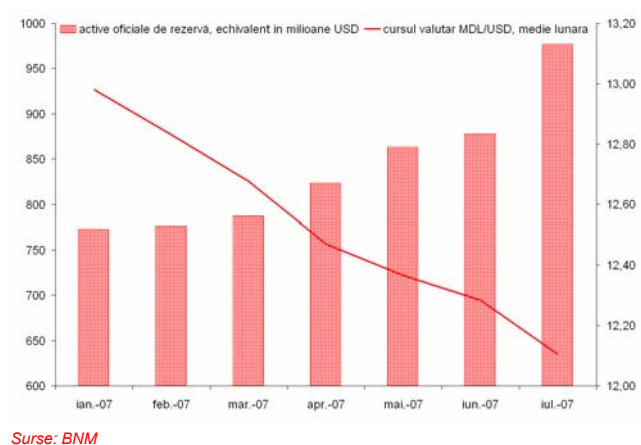
unităților administrativ-teritoriale se vor diminua, fiind necesară compensarea pierderilor din bugetul de stat sub formă de transferuri.

Moneda

După cum anticipam și în edițiile anterioare, la ședința sa din iulie a.c. Consiliul de Administrare al BNM nu a modificat instrumentele de politică monetară ale Băncii. Ultima modificare esențială a fost în luna aprilie, când autoritatea monetară a diminuat cu 1 punct procentual rata de bază a dobânzii (REPO) și dobânda la creditele „overnight”. Totuși efectul acelor reduceri a fost minuscul, băncile comerciale reducând pentru un scurt timp dobânzile, după care în mai le-au sporit și mai mult.

Poziția adoptată de BNM poate fi calificată ca una precaută. Într-adevăr, deși comparativ cu anul 2006, în prima jumătate a anului curent prețurile au crescut în limitele prognozelor Băncii și Guvernului, există unele riscuri de creștere mai puternică a prețurilor pe termen scurt. O bună parte din recolta agricolă a fost compromisă de secetă și deficitul unor produse și materii prime agricole deja s-a reflectat într-o majorare esențială a prețurilor (la grâu, pâine, lactate, legume și fructe). O altă eventuală sursă inflaționistă este majorarea prețurilor la energia electrică și combustibil care poate fi așteptată pe parcursul acestui an. De partea cererii, riscurile inflaționiste vor proveni din creșterea reală a salariilor și plăților sociale, precum și din creșterea altor venituri, în principal al celor obținute din munca prestată peste hotare.

Figura 5 Activele oficiale de rezervă ale BNM, milioane USD și cursul valutar USD/MDL

Aprecierea leului, pe care o observăm în mod constant de la începutul anului curent, pe de o parte servește scopurilor BNM de a controla inflația și de a-

și majora rezervele valutare. Dacă în ianuarie dolarul american costa 12,99 lei, atunci la începutul lunii august cursul scăzuse la 12,04 lei. Evident că o asemenea scădere a cursului de piață a fost extrem de favorabilă pentru completarea activelor oficiale de rezervă ale băncii. Pe lângă aceasta, deprecierea dolarului față de alte valute a determinat și scumpirea activelor deținute de BNM în valute terțe. De la începutul anului acestea au crescut esențial (+26%), atingând la 3 august nivelul record de 989 milioane lei și îndreptându-se în mod sigur spre nivelul țintă de 1 miliard (Fig.5).

Pe de altă parte, aprecierea valutei naționale reduce și mai mult competitivitatea economiei și stimulează cererea pentru bunuri de import. Din această cauză, cu toate că activele oficiale de rezervă cresc în expresie absolută, relativ la importuri Moldovei nu se îmbunătățește considerabil. Dacă în luna iulie 2006 rezervele valutare acopereau 2,8 luni de importuri, în iulie curent acestea acopereau 3,0 luni de importuri.

Este important de menționat că o bună parte din veniturile reale ale cetățenilor provin din transferurile valutare de peste hotare și din salarii care sunt ancorate la cursul de schimb. Continuarea pe termen lung a acestei evoluții, de majorare a prețurilor în paralel cu aprecierea leului, ar fi unul din cele mai proaste scenarii pentru economia moldovenească.

În iulie au fost publicate rezultatele financiare ale activității BNM în prima jumătate de an. Raportul indică o consolidare semnificativă a activelor și capitalului băncii și o creștere substanțială a profitului înregistrat (242 milioane lei, +40% față de 2006).

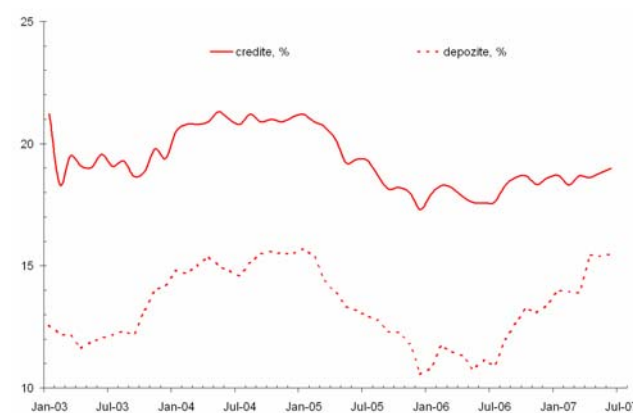
Sistemul bancar

Rata medie pentru luna iunie la depozitele atrase a constituit 15,49% pentru depozitele în monedă națională și 5,96% pentru cele în monedă străină. Rata medie pentru creditele acordate în monedă națională a fost 18,98%, iar pentru cele în monedă străină 11,01%. Evoluția ratelor medii lunare de dobândă pentru creditele acordate și depozitele atrase pentru semestrul I al anului 2007 poate fi urmărită în Figura 6, din care se observă persistența tendinței de scumpire atât a resurselor în lei atrase, cât și a celor plasate.

Volumul creditelor oferite de către băncile comerciale în luna iunie aproape s-a dublat comparativ cu luna ianuarie a anului curent, atingând nivelul creditelor acordate în luna decembrie a anului precedent. Doar în ianuarie volumul creditelor acordate în valută străină a depășit 50% din totalul creditelor acordate,

pe parcursul celorlalte luni ponderea lor oscilând între 38 și 48%. O piedică în evoluția pozitivă a volumului de credite acordate o constituie ratele înalte de dobândă care au fost în creștere în trimestrul II al anului. Datorită menținerii ratei de bază la nivelul de 13,5% de către BNM în scopul reducerii tendințelor inflaționiste, nu se prevede reducerea ratelor medii de dobândă la băncile comerciale pentru creditele acordate. În luna iunie s-a mărit și volumul depozitelor. Pe parcursul anului, depozitele în valută străină au avut o pondere între 45 și 60% în totalul depozitelor.

Figura 6 Evoluția ratelor medii ale dobânzilor, %

Surse: BNM

Ca urmare a achitării contribuțiilor trimestriale pentru trimestrul II de către băncile comerciale și a activității investiționale desfășurate, Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar a majorat mijloacele financiare destinate garantării depozitelor persoanelor fizice cu circa 3 milioane lei, constituind la finele lunii iulie peste 40 milioane lei. O sumă deocamdată insignifiantă pentru a garanta la modul real depozitele bancare.

Conform situației din 30 iunie 2007, Moldova Agroindbank și-a păstrat poziția de lider în ceea ce privește volumul activelor, portofoliul de credite și depozite (inclusiv cele de la persoane fizice). Pentru aceste categorii în topul celor cinci se mai plasează: Banca de Economii, Victoria Bank, Moldindconbank și Mobiasbanca. Dintre acestea, doar Banca de Economii și Mobiasbanca intră în topul celor 5 conform criteriului de lichiditate, cu lichiditatea curentă în valoare de 59,97% și 35,72% respectiv.

Continuă pregătirile pentru privatizarea Băncii de Economii. Până la sfârșitul anului 2007 (varianta optimistă, până la 30 septembrie 2007) urmează a fi efectuată evaluarea independentă a valorii de piață a

băncii. Amintim că privatizarea băncii este o condiție expresă pusă de FMI, însă data și modul de etatizării băncii urmau să fie stabilite de către stat. La momentul actual statul deține 56,13% din acțiunile băncii. Dacă va fi efectuată în mod transparent și competitiv, privatizarea dată poate să asigure venirea în Moldova a unor noi bănci cu renume.

Piețele financiare

După ce în luna mai au crescut neesențial, dobânzile la bonurile de trezorerie au reînceput scăderea în lunile de vară (Fig.7). Dobânzile pentru bonurile cu maturitatea de 91 de zile au scăzut de la 11,36% în mai la 11,08% în iulie. Dobânzile pentru bonurile cu maturitatea de 182 și 364 zile s-au redus și ele cu 0,15 puncte procentuale. Aceasta a fost determinat de menținerea la cote înalte a cererii din partea băncilor comerciale pentru titlurile financiare emise de Ministerul Finanțelor. În schimb rata pentru obligațiunile de stat cu termenul de circulație 2 ani a continuat să crească începând cu luna aprilie ajungând la nivelul de 13,24%. Aceasta reflectă și o anumită scădere a interesului băncilor pentru investiții pe termen relativ lung.

În iunie-iulie tendința de depreciere a dolarului față de leul moldovenesc s-a intensificat. De la 12,39 MDL/USD la începutul lunii iunie, cursul a ajuns la 12,27 la începutul lunii iulie și la 12,10 la 1 august a.c. Factorii care au stat de partea aprecierii leului au fost influxurile de valută străină de la persoanele fizice și investițiile străine mai însemnate. Totodată, Moldova a primit și câteva tranșe de credite externe care au influențat situația pe piața valutară. Anumite semnale care încurajează aprecierea leului vin și din Rusia, unde rubla s-a apreciat constant și semnificativ pe parcursul anului 2007. Raportul leu-rublă nu s-a modificat esențial în această perioadă și aceasta a creat oportunități profitabile pentru speculații valutare. În pofida barierelor comerciale, Rusia este principalul partener comercial pentru Moldova și evoluțiile de pe piețele financiare ruse sunt capabile să influențeze semnificativ piața noastră valutară.

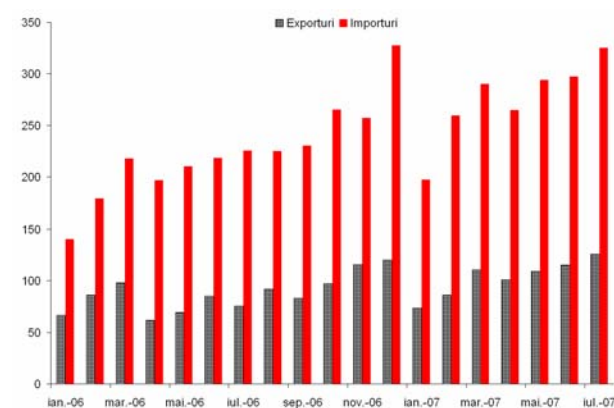
O noutate de calibru în această lună se referă la serviciile de leasing. Astfel, Raiffeisen Leasing România va deveni, de la finele acestui an, unicul acționar al Raiffeisen Leasing SRL, care va fi deschisă pe piața din Republica Moldova. În special, vor fi prestate servicii de leasing pentru autoturisme, camioane și vehicule, cât și pentru diferite utilaje și echipamente. Piața autohtonă a serviciilor de leasing este încă în fază embrionară, deoarece cele 11 companii din sector nu sunt conectate la instituții

financiare de talie internațională, iar mecanismul de supraveghere este abia pus în funcțiune. Prin apariția noului jucător, piața serviciilor de leasing își va intensifica ritmurile de dezvoltare.

Comerțul extern

Comerțul extern al Republicii Moldova a fost marcat de câteva tendințe importante în primul semestru al anului 2007. Pe de o parte, importurile continuă să crească mult mai rapid decât exporturile (+38% și +27,6%, respectiv, vezi Fig.7), iar deficitul comercial a ajuns la sfârșitul lunii iunie la 1007,3 mln. USD, cu 45% mai mult decât un an în urmă.

Figura 7 Evoluția exporturilor și importurilor, milioane USD, date lunare discrete

Surse: BNM

Pe de altă parte, exporturile noastre trec printr-o restructurare profundă atât din punctul de vedere al direcțiilor de destinație, cât și al categoriilor de produse exportate.

Astfel, Uniunea Europeană a devenit destinația principală a exporturilor moldovenești (50,4% din totalul exporturilor). Totodată, această evoluție a avut loc atât din cauza sporirii volumelor de mărfuri exportate pe piața comunitară, cât și a reducerii drastice a exporturilor în țările CSI (partea leului în această reducere o deține Federația Rusă, care a introdus embargoul față de vinurile moldovenești în martie 2006).

Reorientarea geografică a exportului a determinat și modificări considerabile în ponderea diferitor produse exportate. Așadar, „produsele alimentare, băuturile și tutunul” și-au pierdut întâietatea ca pondere în totalul produselor exportate, cedând locul textilelor, exportul principal moldovenesc pe piața comunitară. Cel mai mare avant relativ l-au avut „metalele comune și articolele din acestea”, reflectând confluența câtorva

factori: creșterea volumelor exportate, aderarea României la UE și oficializarea exporturilor combinatului de la Râbnîța la organele abilitate din Republica Moldova. Regresul exporturilor de produse alimentare se prezintă a fi un trend de durată. În primul rând, o eventuală reluare a exporturilor de vinuri moldovenești pe piața Federației Ruse (vezi și mai jos) nu va însemna recuperarea segmentelor de piață anterior deținute, ci mai degrabă va avea efecte limitate asupra volumului de vin exportat, cel puțin în perspectiva imediată. În al doilea rând, produsele agricole în viitorul apropiat vor rămâne „persona non-grata” pe piața comunitară, atât din cauza suprasaturării acestei piețe cu produsele locale, cât și din cauza problemelor de calitate și certificare a produselor moldovenești. Simptomatic, Republica Moldova nu prea se poate lăuda cu progrese în ajustarea produselor moldovenești la standardele europene. O eventuală acordare a Preferințelor Comerciale Autonome nu va însemna și eliminarea automată a acestor deficiențe din comerțul cu UE.

În contextul expansiunii exporturilor moldovenești pe piața UE un rol foarte important îl joacă relațiile comerciale cu România. Aderarea României la Uniunea Europeană nu a avut efecte negative dramatice asupra exporturilor moldovenești, care chiar au crescut cu 42,9%, situându-se confortabil pe poziția doi după Federația Rusă în primul semestru 2007. Dimpotrivă, unele exporturi românești au fost serios afectate de abolirea regimului de comerț liber între țările noastre. O parte considerabilă a importurilor noastre o constituie produsele minerale și combustibilii, iar produsele alimentare par să se reducă considerabil, din cauza pierderii competiției în fața produselor autohtone, al celor rusești, dar, mai ales, în fața produselor din Ucraina. Aderarea României se pare că a afectat și operațiunile companiilor multinaționale din regiune. Acestea preferă acum să aducă marfă în Moldova nu din România, ci din Ucraina sau Rusia.

Aparent, există progrese în privința subiectului „sensibil” al exportului vinurilor moldovenești pe piața rusă. În ultimul timp, se conturează careva perspective mai optimiste. Foarte probabil companiile vinicole nu vor fi discriminate în funcție de proveniența capitalului (rusesc sau nerusesc) sau locația geografică a întreprinderii (partea dreaptă sau stângă a Nistrului). Totodată, modalitatea de efectuare a exporturilor este acoperită de incertitudine. Lipsa de transparență din jurul acestui subiect ne face să credem că revenirea vinurilor moldovenești pe piața rusă va lua ceva mai mult timp

decât ar bănuia optimiștii. Parafrazând clasicii, ca să nu te dezamăgești nu trebuie să te amăgești.

Piețele globale

Luna iulie a fost marcată de o creștere pronunțată a prețului la **petrol**. Acest trend a fost foarte puternic în prima jumătate a lunii, când prețul petrolului de marca Brent a depășit nivelul de 78 USD/baril, cel mai înalt din august 2006. La sfârșitul lunii iulie prețul a fost supus unei corecții de piață, dar a rămas peste 75 USD/baril. Spre deosebire de evoluțiile din vara anului trecut, modelate în mare parte de riscurile geopolitice, actuala creștere are la bază factori pur economici, fiind vorba de consumul tot mai mare a petrolului în SUA și Asia de Sud-Est. Astfel, ultimele estimări ale Agenției Internaționale pentru Energie arată o sporire a consumului de 2,2% anual în perioadă de 2007-2012, semnificativ mai mult decât prognozele anterioare. Trebuie de menționat că, aceste estimări se bazează pe ipoteza optimistă a menținerii creșterii economice globale actuale neafectate de carburanții tot mai costisitori. Spre sfârșitul lunii, chiar și OPEC s-a arătat îngrijorat de scumpirea excesivă a petrolului, înclinând spre un preț mediu între 60 și 65 USD/baril. Totodată, poziția OPEC-ului rămâne confuză: liderii acestei organizații se tem de faptul că petrolul prea scump poate afecta advers perspectivele creșterii economice globale, însă sunt reticenți să sporească producerea petrolului, opinând că menținerea stocurilor înalte de petrol în țările dezvoltate arată că oferta globală de petrol rămâne suficientă. Următoarea întrunire a OPEC-ului de la începutul lunii septembrie posibil va oferi mai multă claritate asupra poziției acestei organizații. Totuși, pentru perspectiva imediată prețul petrolului va rămâne înalt⁷.

Prognozele pentru recolta de **grâu** 07/08 sunt în continuare negativ afectate de condițiile climatice nefavorabile (în speță căldura extraordinară), îndeosebi în Europa de Sud-est, dar și în Canada. Prețul pentru grâu în Europa a atins nivelul record de peste 200 euro/tonă. Totodată, situația din Kazahstan, China și India este mult mai bună, ceea ce face ca estimările pentru recolta globală de grâu să rămână neschimbate la 614 mil. tone, cu 21 mil. tone mai mult decât în 2006. În același timp, consumul global este revizuit în jos cu 2 mil. tone, din cauza reducerii consumului în UE. Și cu toate că stocurile globale sunt revizuite în sus cu 1 mln. de tone până la 112 mln. tone, acestea rămân la nivelul cel mai redus din ultimii 28 ani. Situația destul de tensionată rămâne și pe piața **orzului** în care

⁷ Surse: The Economist, International Energy Agency, Reuters, RBC.

instituirea cotelor pentru export de Ucraina a redus semnificativ oferta pe piața, și doar îmbunătățirea așteptărilor vizavi de roadă a orzului în Australia va ușura situația spre sfârșitul anului⁸.

Figura 8 Evoluția cursului de schimb USD/EUR

